

Narva silmud

Narva jõe läbi aegade kõige tuntum asukas on **jõesilm**. Juba 1892. aastal ilmunud raamatus „Venemaa kalad” märkis vene kalateadlane Leonid Sabanejev, et just Narvast on mujale levinud silmude püük ja töötlus.

19. sajandi lõpus moodustasid Narva, Neeva ja Onega jõe silmud Venemaa kalatööstuses tähtsa ja tulusa osa. Marineeritud silmusid tunti Narva silmude nime all. Samas raamatus on ümber lükatud ka toona kalameeste seas levinud väärarusaam angerja elussünnitusest. Angerjas, kes sööb silmusid, neelab nad tervena alla. Kui angerjas aga ise kaluri saagiks langeb, võib ta inimese käte vahel silmud välja oksendada.

Jõesilmu teatakse mitme nimega: jõesutt, nõgenool, silmus, sutikala, üheksasilm. Nimed peegeldavad hästi looma välimust ja olemust. Jõesilm on usja kehaga soomusteta loom, kellel on suu asemel sarvhammastega imilehter. Värvus varieerub pronksjast mustani, küljed on hallikamad ning kõht valkjas, uimed pruunikad.

Silmusid käsitletakse nii püügieesmärgina kui ka kaupluseleil sageli koos kaladega. Põhjust selleks annab teatav väline sarnasus, rändav eluviis ning seegi, et inimene sööb silmusid kui kalu.

Suurema osa elust veedab jõesilm meres, jõgedesse tuleb ainult kudema. Sügiseti rändavad silmud merre suubuvatesse jõgedesse ja ojadesse, kuhu jäävad talvituma. Ülesvoolu liigutakse öösiti, veevoolus puhkamiseks ankurdatakse ennast imilehtri abil kivide külge. Talve saabudes ränne vaibub, talvituv jõesilm ei toitunud.

Kudemine algab kevadel pärast jääminekut, tavaliselt mai alguses, veetemperatuuril +9,5 °C. Kudemas on täheldatud 17–49 cm pikkusi silmusid kaaluga 20–195 grammi. Isased on emastest veidi lühemad. Sobilikud kudemiskohad on kiire vooluga kivised, kruusase või liivase põhjaga jõed ja ojad. Pesaehitusel osalevad mõlemad sugupoold. Sünnijões lõpeb täiskasvanud isendi elu, pärast kudemist ta sureb. Paari nädala pärast kooruvad marjast vastsed, keda kutsutakse liivasonglasteks. Liivasonglased elavad jões kolm-neli aastat, toitudes suviti põhjasetetes. Pärast paari kuud kestvat moonet laskuvad noored silmud merre, kus nad elavad kuni kolm aastat parasiidina: imevad ennast kalade külge ning toituvad nende kehamahladest. Silmud toituvad ka surnud kaladest ja lagunevast lihast.

2009. aasta sügisel uuriti emaste jõesilmude rännet. Selleks varustati silmud saatjatega, mille signaale loevad vastavad andmelugejad. Ka kasutati rände uurimiseks märgistust ja märgileiust teavitajaid premeeriti. Samuti oli luubi all jõesilmu püük (katsepüük saja torbikuga, saagi võrdlus kutseliste kaluritega). Narva jõel on lubatud kasutada 15 000 silmutorbikut ning püügihooaeg kestab juulist veebruari lõpuni. Kudemisperioodil kehtib keeluaeg. Lisaks silmule sattusid torbikutesse ka hink, rünt ja võldas.